

היום נלמד בעזרת ה':

במנות דף קיט

פרק ששה עשר. משנה: האשה שהלך בעלה וצרתה למדינת הים, וכשהלך לא היו לו בנים, ובאו ואמרו לה שבעלה מת, הרי זו לא תינשא ולא תתייבם שמא ילדה צרתה והיא אסורה להתייבם. (הגמ' **תבאר מדוע לא תחלוץ ותנשא**).

הייתה לה חמות במדינת הים, וכשיצאה לא היה לה בן (= אח לבעלה) וא"כ אין לאשה שנשארה כאן יבם, אינה חוששת שמא חמותה ילדה בן ועליה להתייבם לו, אלא מותרת להינשא לאדם מן השוק. ואף שלעיל אנו חוששים שמא ילדה צרתה, שם זה מפני שבין אם צרתה ילדה זכר או נקבה הרי האשה פטורה מייבום (= שהרי לבעלה יש זרע), אבל לגבי חמותה רק אם היא ילדה זכר עליה להתייבם לו, ולכן אנו לא חוששים גם שחמותה ילדה, וגם אם ילדה, שילדה זכר.

יצתה מליאה: אם יצאה חמותה למדינת הים כשהיא מעוברת, הרי האשה שנשארה כאן חוששת שמא חמותה ילדה זכר ועליה להתייבם לו. רבי יהושע אומר - אינה חוששת, לפי שאפשר לומר שמא הפילה, ואף אם תאמר שלא הפילה, שמא ילדה נקבה.

נמרא: מאי היא צרתה? מה כוונת המשנה שאמרה 'עד שתדע שמא מעוברת היא צרתה'? תשובה: המשנה באה להשמיע לנו שרק לאותה צרה היא חוששת שמא היא מעוברת, אבל אם באו עדים ואמרו שצרתה לא מעוברת, אינה חוששת לצרה אחרת כלומר שמא בעלה נשא אשה נוספת במדינת הים ושמא היא מעוברת, אלא מותרת להתייבם.

למדנו במשנתנו - האשה שהלך בעלה וצרתה למדינת הים וכו' לא תינשא ולא תתייבם:

קושיא: אמנם מובן מדוע לא תתייבם - שמא צרתה מעוברת ונמצא שהיא עוברת על איסור דאורייתא של 'אשת אח', אבל מדוע לא תינשא לאדם מן השוק, והרי עלינו

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור

052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

ללכת אחר רוב הנשים בעולם שמתעברות ויולדות, וא"כ יש לנו לומר שצרתה ילדה והאשה שנשארה כאן מותרת להינשא לאדם מן השוק.

לימא ר"מ היא: האם בעקבות הקושיא הנ"ל נאמר שמשנתנו היא כדעת רבי מאיר החושש למיעוט? כלומר שאנו חוששים למיעוט נשים שלא יולדות.

דחיה: אפשר להעמיד את משנתנו כרבנן הסוברים שהולכים אחר הרוב, אלא שהולכים אחר הרוב רק ב'רובא דאיתיה קמן' כלומר רק כשהרוב נמצא לפנינו, כגון שיש **תשע חנויות** המוכרות בשר שחוטה וחנות אחת שמוכרת בשר טריפה, ומצאנו חתיכת בשר ברה"ר ואינו יודעים האם הוא שחוטה או טריפה, בזה אנו הולכים אחר רוב החנויות והבשר כשר כיון שהחנויות נמצאות לפנינו, וכן ב'סנהדרי' כלומר סנהדרין שרובם מזכים ומיעוטם מחייבים, אנו הולכים אחר הרוב כיון שהמחייבים והמזכים נמצאים לפנינו, אבל ב'רובא דליתיה קמן' כלומר ברוב שלא נמצא לפנינו, כמו במקרה של המשנה שרוב הנשים בעולם מתעברות ויולדות, בזה לא הולכים אחר הרוב.

קושיא: והרי קטן וקטנה שהוא רוב שלא נמצא לפנינו ובכל זאת רבנן הולכים בזה אחר הרוב? **הגמרא מבארת:** דתניא - לדעת ר"מ קטן וקטנה לא חולצים ולא מייבמים, אמרו לר"מ - אמנם מובן שהם לא חולצים כיון שנאמר לגבי חליצה **"וְאִם לֹא יִחַפֵּץ הָאִישׁ לְקַחַת אֶת יְבִמְתּוֹ..."**, הרי שדווקא איש גדול חולץ ולא קטן, ואנו מקישים אשה לאיש לעניין זה, אבל מדוע אינם מייבמים? ענה להם ר"מ - שמא ימצאו סריס או איילוני, ורבנן סוברים שהולכים בזה אחר הרוב, ורוב הקטנים אינם סריסים או איילוניות.

מחמת הקושיא הנ"ל עולה שרבנן הולכים אחר הרוב גם כשאנו נמצא לפנינו, ולכן משנתנו שחוששת למיעוט נשים שלא יולדות היא כדעת ר"מ ולא כרבנן!

קושיא מהסיפא של משנתנו - היתה לה חמות אינה חוששת שמא נולד לה בן ועליה להתייבם לו. ע"כ המשנה. ויש להקשות מדוע אינה חוששת, והרי עלינו ללכת אחר רוב נשים שמתעברות ויולדות והמיעוט מפילות, וגם אלה שיולדות הרי חצי מהם יולדות זכרים וחצי מהם יולדות נקבות, נסמוך את המיעוט שמפילות לחצי שיולדות נקבות ונמצא שהיולדות זכרים הם מיעוט, ואם משנתנו היא כר"מ עלינו לחשוש למיעוט זכרים, וא"כ נחשוש שמא חמותה ילדה זכר ועליה להתייבם לו, ומדוע המשנה אומרת שלא חוששים לזה?

תירוץ: שמא כיון שעד עכשיו לא היה לחמותה בן, הרי שהאשה שנשארה כאן היא בחזקת שמתורת להינשא לאדם מן השוק, ור"מ לא חושש למיעוט נגד חזקה.

קושיא: אם ר"מ חושש לחזקה א"כ מדוע ברישא (= שהלכו בעלה וצרתה) לא תתייבם, והרי כשבעלה הלך למדינת הים לא היו לו בנים והיא הייתה אז בחזקת זקוקה לייבום, וא"כ עלינו להעמידה על חזקתה שזקוקה לייבום.

רב נחמן מתרץ: ברישא שזהו איסור כרת (= אשת אח) חששו שמא התעברה צרתה, אבל בסיפא שזהו איסור לאו (= איסור יבמה לשוק) לא חששו שמא התעברה חמותה והעמידה על חזקתה שאינה מעוברת.

רבא מקשה: גם איסור כרת וגם איסור לאו הם מדאורייתא, ומה ההבדל ביניהם שלזה חששו ולזה לא חששו?

אלא אמר רבא: באמת משנתנו כר"מ החושש למיעוט, וברישא (= שהלכו בעלה וצרתה למדינת הים) החזקה מביאה אותה לייבום לפי שבשהלך בעלה לא היו לו בנים, והרוב מביא אותה להתירה להינשא לשוק לפי שרוב נשים מתעברות ויולדות ומסתבר שצרתה ילדה וא"כ האשה פטורה מייבום, וחזקה לא עדיפה מרוב אלא הרוב עדיף מחזקה, ולכן אסור לה להתייבם, אבל אסור לה להינשא לשוק ללא חליצה משום שר"מ חושש למיעוט. אבל בסיפא (= היתה לה חמות) לא חוששים למיעוט, לפי שכשחמותה יצאה הייתה ללא בן (= יבם), וא"כ יש לאשה חזקה שאין לה יבם ומותרת להינשא לשוק, וגם הרוב מתיר לה להינשא לשוק, לפי שאנו מצרפים את המיעוט שמפילות לחצי שיוולדות נקבות, והם רוב לעומת אלו שיוולדות זכרים, ונמצא שיש כאן רוב וחזקה המתירים לה להינשא לשוק, והחשש שמא חמותה ילדה זכר הוא מיעוט שבמיעוט, ולמיעוט שבמיעוט לא חשש ר"מ.

למדנו במשנה: האישה שהלך בעלה וצרתה למדינת הים ואמרו לה מת בעלך - לא תנשא וגם לא תתייבם עד שתדע האם צרתה מעוברת והיא פטורה מיבום, או שאינה מעוברת והיא חייבת ביבום.

ולעולם? וכי לעולם היא צריכה להמתין? מדוע אינה יכולה לחלוץ ליבם, ואז ממה נפשך: אם אין לצרתה בן הרי עשתה חליצה, ואם יש לה בן הרי היא מותרת בגלל הבן (והחליצה לא היתה כלום)?

אמר זעירי: מצד עצמה - היא צריכה להמתין רק שלושה חודשים ויכולה להתחתן, טעם הדבר בכדי להבחין בין הזרע של הבעל הראשון לבעל השני. אמנם בגלל שיש לה צרה שיתכן שיש לה בן - היא צריכה להמתין ט' חודשים ואז לחלוץ. טעם הדבר כי אם צרתה מעוברת לא מועילה החליצה שתעשה, אך גם העובר אינו יכול לפוטרה עד שיצא לאויר העולם. ולכן תמתין עד שיעברו ט' חודשים ואז תחלוץ ממה נפשך: או שכבר נולד הבן והיא פטורה מיבום, או שהוא לא נולד והחליצה פטרה אותה.

רבי חנינא אמר: מצד עצמה כנ"ל, אבל מצד הצרה היא לא יכולה להינשא לעולם עד שתדע אם צרתה מעוברת. הסיבה שאינה יכולה לחלוץ אפילו לאחר ט' חודשים, משום שאנו חוששים שלאחר שתקבל חליצה ותיאסר לכהונה יתברר שנולד בן, ואם כן מתברר שהיא מותרת לכהונה. ואז נצטרך להכריז עליה שהיא מותרת לכהונה, אך יתכן שמישהו יהא נוכח בחליצה ולא בהכרזה, והוא יסבור שמתירים חלוצה לכהונה.

תנן ניתן לי בן במדינת הים: מכיון שהיא הלכה לחו"ל ללא בן דהיינו בחזקת שהיא זקוקה ליבום, כשהיא ממשיכה ואומרת 'מת בני ואחר כך מת בעלי' - נאמנת כי היא עדיין זקוקה ליבום (והפה שאסר אותה על היבם באומרה 'מת בני' הוא שמתיר אותה עליו באומרה שהוא מת קודם לבעלי). אבל אם היא אומרת קודם מת בעלי ואחר כך בני - אינה נאמנת, כי היא מוציאה את עצמה מחזקתה. אמנם חוששים לדבריה, ולכן לא תתייבם אלא רק תחלוץ.

לפי דבר רבי חנינא קשה, מדוע כאן לא חוששים שלאחר שיחלצו לה יבואו עדים שיאמתו את דבריה, שקודם מת בעלה ואחר כך בנה, וממילא היא לא היתה זקוקה לחליצה והיא מותרת לכהונה, ואז נצריך אותה כרוז וכו'?

באומרה אני והוא נחבאנו במערה: היא אומרת: אני ובעלי ובני התחבאנו במערה ובעלי ובני מתו. שאז לא חוששים שיבואו עדים, כי אף אחד לא היה עד לדבר.

משנה: שתי יבמות: שתי נשים של שתי אחים ללא ילדים, שכל אחת טוענת שבעלה מת - עדיין כל אחת אסורה להינשא, אפילו שכל אחת מעידה שמת בעלה דהיינו היבם של צרתה - משום שצרה לא נאמנת להעיד על צרתה, ואנו חוששים שמא בעלה של הצרה חי וממילא חברתה זקוקה ליבום. וכן להיפך.

לזו עדים ולזו אין עדים: לאחת יש עדים שמת בעלה ולשניה אין עדים. זו שיש לה עדים אסורה להינשא כי עדיין יתכן שיש לה יבם, אבל צרתה מותרת כי יש עדים שמת היבם שלה.

נתייבמו ומתו היבמין: במקרה שיש לשתי הבעלים של שתי הנשים עוד שני אחים, וכל אחת מהנשים התייבמה לאח אחד (אישה נאמנת לומר על עצמה 'מת בעלי' ולהתייבם), אך גם הפעם מתו שני הבעלים ללא ילדים – לדעת תנא קמא חוזר עליהם האיסור להינשא לשוק, כי כל אחת חוששת שמא בעלה הראשון של צרתה עדיין חי וממילא היא זקוקה ליבום שלו. אבל לדעת רבי אלעזר הן מותרות לשוק, שמכיון שסמכנו על עדותן שמתו בעליהן להתירן להתייבם, אנו ממשיכים לסמוך על כך ולא חוששים שמא הם בחיים.

גמרא: תנא לזו עדים ובנים וכו' שתיהן מותרות: כי זו שיש לה עדים מותרת בגלל הבנים שיש לה, וזו שאין לה עדים ובנים מותרת בגלל העדים של צרתה.

נתייבמו ומתו היבמין וכו': זו הקדמה של דברי משנתנו שעליהם בעי רבא:

צרה מעידה לחברתה: כלומר ודאי שצרה לא נאמנת להעיד על חברתה (כמובא במשנה לעיל), אבל כאן שכל אחת לא מתכוונת להעיד על חברתה אלא על עצמה שמת בעלה, באופן כזה סובר רבי אלעזר שהיא נאמנת גם על חברתה (-תוס').

דהיא לא מקלקלא נפשה: כלומר בגלל שכל אחת התחתנה אנו מאמינים שמת בעלה גם ביחס לחברתה, משום שאם היו דבריה שקר היא לא היתה מקלקלת את עצמה להתחתן באיסור.

והנפק"מ בין הטעמים: האם אפשר לחתן את צרתה לפני שהיא עצמה מתחתנת.

ת"ש רבי אלעזר אומר: מכך שרבי אלעזר אומר 'הואיל והותרו ליבמין הותרו לכל אדם' מוכח שרק בגלל שכל אחת כבר התחתנה אנו מתירים את צרתה, דהיינו בגלל שהיא לא מקלקלא נפשה.

רבי אלעזר לדבריהם: הגמרא דוחה. רבי אלעזר דיבר לדעתם של רבנן שיודו לו לפחות במקרה כזה - שהם כבר התחתנו, אף על פי שלדעתו גם קודם הנישואין הם נאמנות. אבל רבנן חולקים עליו גם בזה, וסוברים שהצרה משקרת לקלקל את חברתה, אפילו שהיא מתחתנת ומקלקלת גם את עצמה בבחינת 'תמות נפשי עם פלשתי'.